

ЕЛИН ПЕЛИН - „ЧОРБА ОТ ГРЕХОВЕТЕ НА ОТЕЦ НИКОДИМ”

ИЗ „ЧОВЕКЪТ - ЧЕРНО ЗЪРНО, БЯЛО ЗЪРНО”

Веселина Димитрова

В житейската мъдрост на Елин Пелин основно място е отделено на виталността. Силна, неустоима, търже-ствуваща, подвластна на самия живот. С мъдростта на народен сърцевед писате-лят търси и извлича от фолклора онези начала на човешкия дух, които подхран-ват енергията му, за да просъществува в бъдното.

Тези начала могат да се нарекат вяра, надежда и любов, но не само в християнския смисъл на понятията, а в цялостното светоусещане на всеки човек. В житейската практика на българина, между доброто и злото, между небесното и земното, Елин Пелин вижда разпънатия на кръст от съмнения и колебания човек, но със сигурност животът е разрешил съмненията и е отхвърлил колебанията в полза на ставащото.

Подобно убеждение се налага в цикъла „Под манастирската лоза“. С лекота преминал през жанра на приказката и легендата, писателят избира формата на притча, за да съедини модерното и традиционното. Жанрът на притчата в традиционния си вид на къса, сентенциозна и поучителна проза навлиза в българската литература чрез християнската си версия и става особено популярен през Възраждането. През 20-те и 30-те години на 20. век този вид текст преминава през нова употреба - този път в модерната проза.

На пръв поглед Елин Пелин създава „Под манастирската лоза“ като цикъл от християнски поучения - и като структура, и като семантика. Героите - светци, отци, монаси, са въплъщение на авторовата представа за дуализма на човешката същност. Поради това, а и в общия дух на притчата, те са имперсонализирани, схематични, лишени от собствена индивидуалност, проекция на идея или догма.

Общият топос е манастирската обител и/или черквата - усамотени, изоставени, схлупени. Времето в тях е замряло, заличено, бездействено. Обща е и рамката на цикъла, където чрез похвата разказ в разказа се нижат историите на отец Сисой. Така в схемата се помещават двама разказвачи: условен белетристичен Аз и игуменът на неупоменатия манастир, от чието име се води разказът. И макар да обглеждат разни страни от човешкия живот, текстовете са подчинени на водещите идеи за смисъла на битието, за греховността на човека, за доброто и злото, за неотделимостта им. Силата на предпоставените тези е толкова голяма, че измества действието на заден план и обезличава героите, носители на святост.

.....

Подходящ за затваряне на цикъла „Под манастирската лоза“ изглежда разказът „Чорба от греховете на отец Никодим“. Този текст е великолепно квинтесенция за смисъла на човешкия живот, за самия човек - „и черно, и бяло“

зърно: „черно - за неппростимите, и бяло за тия, които хвърлят душата ми в съмнение и мисълта ми не може да разграничи, грях ли са или не“.

Не е съдник на отец Никодим писателят, напротив, скрито възхищение се долавя към простия му и естествен живот, любовта му към белите рози и страстта му на рибар.

„Една мисъл ми не дава мира - защо избягах от живота. Спасих ли себе си, или се погубих?“ - бяло зърно. „Като спасява човек душата си, не погубва ли тялото си?“ - бяло зърно. „Мисля и не знам, кое е върховното в човека - душата или тялото. Не са ли те същност неразделна и не тържествува ли душата пред влеченията радостни на тялото?“ - бяло зърно.

Това е истинският Елин Пелин - човеколюбецът, който не отхвърля от живота нито един свой герой. Докато си задава подобни въпроси, значи има възможност и тази душа да бъде спасена от Божието милосърдие. На света са нужни всякакви хора - и белите, и черните „зърна“, както са единосъщни и неразделни Духът и Плътта, Доброто и Злото, Господ и Сатаната.

Тази жизнерадостна философия прави разказвача отец Сисой истинска проекция на писателя с неговата виталност, милосърдие и доброта. По-угодно Богу е да грешиш, но да търсиш пътя към него, помагайки на хората - десетте божии заповеди се разтварят в измеренията на обикновения човешки живот. И нищо не може да бъде по-голямо от самия живот, убеден е писателят.

На практика цикълът „Под манастирската лоза“ остава с отворен финал. Последен от разказите е „Веселият монах“, чиято идея е императивна - да се помага на хората, да се прави животът им по-лек и по-весел и в това е пътят към Бога, чрез отричане от собствения егоизъм и в полагане на саможертва, най-святият ритуал.

Разказите от цикъла „Под манастирската лоза“ разкриват един малко по-друг Елин Пелин - мъдър и търпелив, но все така обичаш живота и човека и „недостоеен поради снизхождение към грешните“. Не в богоборчеството е неговото виждане за пътя и житейския избор, а в търпимостта, състраданието и милосърдието. Творецът извежда начело на християнските добродетели обичта, за да утвърди, че щом Бог е любов, единственият път към спасението, към съвършенството, е именно любовта към ближния.